kampe esančioje patalpoje atidengtas nedidelis medinio drenažo latako fragmentas bei du neaiškios paskirties klojiniai iš greta suguldytų keturių rąstų. PV kampe esančioje patalpoje atidengtas 3,6x3,8 m dydžio rentinys, veikiausiai drenažo nusodintuvo šulinys. Sluoksnyje aptikti radiniai (smulkūs keramikos ir koklių fragmentai) datuojami nuo XVII a. pirmosios pusės iki XIX a., todėl galima konstatuoti, kad pastato P dalyje buvęs XVII a. kultūrinis sluoksnis labai apardytas XIX a.

Sklypo Š dalyje, būsimo priestato vietoje buvo numatyta atlikti išsamius archeologinius tyrinėjimus. Pirmajame darbų etape tyrinėti tik du 6x2 ir 3x2 m dydžio žvalgomieji šurfai. Aptiktas apardytas barokinio rūsio skliautas ir masyvi ŠR–PV kryptimi orientuota plytų ir akmenų mūro siena. Spėjama, kad tai XVI a. pradžioje statytos Vilniaus miesto gynybinės sienos liekanos. Tyrinėjimai baigti 1,6 m gylyje, nepasiekus nesuardytų kultūrinio sluoksnio horizontų ar įžemio. 2006 m. ši vieta bus visiškai ištirta.

INVESTIGATIONS AT THE UNIVERSITETO STR. 14/2

In 2005, after reconstruction of the building located at the Universiteto Str. 14/2 was started, the cultural layer formed inside the building was investigated. Afterwards the external vicinity of the building was surveyed. In most of the premises an up to 2.8 m thick destruction layer containing random finds of the 17th – 19th century was established. A fragment of a wooden draining duct and other wooden structural remains were discovered. Outside the building remains presumably attributable to the Vilnius city defensive wall were found.

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI BOKŠTO G. 6

Linas KVIZIKEVIČIUS, Saulius SARCEVIČIUS

2005 m. LII MTS vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Vilniuje, Bokšto g. sklype 6, kuriame planuojami rekonstrukcijos darbai. Tyrinėjimų tikslas – nustatyti kultūrinio sluoksnio pobūdį bei chronologiją. Jų metu ištirti 7 bendro 67 m^2 ploto šurfai.

Sklypas Bokšto g. 6 yra Vilniaus senamiesčio R pakraštyje, buvusioje 94 posesijoje, dabartinio 44 kvartalo centrinėje dalyje. Sklypas išsidėstęs nelygioje vietovėje – jo R dalis išplanuota buvusioje Vilnelės terasoje, šlaite, žemėjančiame R kryptimi. V pusėje sklypas ribojasi su Bokšto gatve, Š – su Išganytojo g., R dalis ribojasi su Maironio g. Ankstyvajame Vilniaus formavimosi etape XIV–XVI a. ši vieta buvo vadinamojo Rusų miesto dalis.

Bokšto g. sklypas 6 jau anksčiau archeologiškai tyrinėtas. 1981 m. žvalgyti sluoksniai inžineriniuose-geologiniuose šurfuose. Kai kur 0,8–1 m gylyje nuo žemės paviršiaus fiksuotas XVI–XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontas (žr. G. Vaitkevičius, Vilnius, Bokšto g. 6 vykdytų inžinerinių ir geologinių šurfų archeologinės priežiūros ir fiksacijos ataskaita. 1981, *LIIR*, f. 1, b. 851). Mažai žvalgyti ir gretimi sklypai. Bokšto g. sklypo 10 kieme iki 2–2,5 m gylio kastose tranšėjose įžemis fiksuotas 1,2–2,2 m gylyje. Virš įžemio aptiktas iki 50 cm storio juodos žemės horizontas, da-

tuojamas XV–XVI a. Viršutiniai sluoksniai sumaišyti XX a. (žr. P. Tebelškis, Tranšėjos iškastos 1979 m. spalio–gruodžio mėn. Vilniuje, Bokšto g. Nr. 8–10 kieme šiluminiams tinklams pakloti archeologinės priežiūros ir fiksacijos darbų ataskaita. 1980, *LIIR*, f. 1, b. 717). Šie ankstesni tyrinėjimai patvirtina, kad šioje miesto teritorijoje jau XV–XVI a. buvo intensyvus užstatymas.

Rašytinių šaltinių duomenimis, jau XVI a. antrojoje pusėje sklype buvo įkurta ligoninė. 1582 m. Steponas Batoras nuo valstybinių mokesčių atleido seno mūro namą, stovintį Savičiaus ir Spaso gatvių kampe (dabartinis Bokšto ir Rusų gatvių kampas, pastatai priklausantys sklypui 6). Namas tuo metu priklausė Spaso ligoninei. XVII a. antrojoje pusėje ligoninė šiame kampiniame name nebeveikė. 1683–1685 m. namas už 300 auksinų nuomotas privatiems asmenims. Situacija ėmė kisti XVIII a. antrajame ketvirtyje. 1743 m. ligoninei vyskupas B. Gonsievskis padovanojo 1500 rublių bei savo mūrinį namą, esantį Savičiaus gatvėje. Tuo pačiu buvo padovanoti ir sklypai, esantys ligoninės aplinkoje. Jie buvo skirti neturtingų gyventojų ligoninės įkūrimui. Jos statybos ir tvarkymo darbus kuravo, o vėliau ir ligonių priežiūrą kontroliavo kunigas Tikvinskis. Ligoninė pradėjo veikti jau 1744 m., o ligonių priežiūra ėmė rūpintis iš Varšuvos pakviestos gailestingosios seserys. Todėl kartais ši ligoninė vadinta „Gailestingųjų seserų" vardu. Vėliau ligoninės valda dar prasiplėtė – pulkininkas Siestrancovičius padovanojo šalia jos stovėjusį namą (93 posesija). Tad Bokšto g. sklypas 6, koks yra ir dabar, susiformavo XVIII a. Čia veikusi ligoninė buvo pagrindiniai to meto miesto skurdžių slaugos namai. 1812 m. per Napoleono žygį į Rusiją joje gydėsi net 2055 asmenys. Tiesa, ji nukentėjo per armijos atsitraukimą – prancūzų kareiviai apdegino kai kuriuos ligoninės pastatus, o pačią ligoninę apiplėšė. Po šio nusiaubimo, matyt, ligoninės padėtis ėmė blogėti. Investicijų stoka trukdė palaikyti patenkinamą pastatų būklę. Bloga, ligoninės pastatų būklė fiksuota 1826, 1846, 1859 m. 1862 m. sudaryta kapitalinio remonto darbų sąmata, o darbai turėjo būti atlikti 1863 m. Neaišku, ar remontas buvo atliktas, tačiau 1875 m. duomenys rodo, kad tuo metu jau iškilo būtinybė remontuoti ir kitus ligoninės pastatus. Žinoma, kad ligoninės valdose anksčiau buvo piliečiui Paškevičiui priklausantis namas, o ligoninėje veikė koplyčia, kuri uždaryta 1868 m. 1894 ir 1901 m. ligoninėje kilo gaisras. Pagal 1903 m. inventorių, ligoninę sudarė pastatų kompleksas, be žymesnių pokyčių išlikęs iki XX a. antrosios pusės.

2005 m. žvalgomųjų tyrinėjimų metu įvairiose sklypo vietose fiksuotas skirtingos struktūros, kiekybinių ir kokybinių parametrų kultūrinis sluoksnis. Sklypo V kieme, perkasimų nesuardytose vietose fiksuotas 1,8–2,6 m storio kultūrinis sluoksnis, žemėjantis P–Š kryptimi (šurfai 1–4). Pagal aptiktus radinius sluoksnis datuojamas XIV a. pabaiga – XX a. Išskirti XVI–XX a. kiemų paviršiai. XVII a. antrosios pusės – XVIII a. akmenimis grįstas kiemo paviršius atidengtas 80 cm gylyje (šurfas 3). Nustatyta, kad laikui bėgant V kiemo užstatymo intensyvumas keitėsi. Kiemo P dalyje, šalia P korpuso aptiktos XVIII a. pabaigos – XIX a. mūrinio statinio, nugriauto XX a., liekanos. Sklypo mūrinis užstatymas siekia XVII a. pirmąją pusę (šurfas 3). Tačiau šalutiniai duomenys leidžia spėti, kad ankstyviausi mūriniai pastatai jame atsirado XVI a. antrojoje pusėje. Tai patvirtina antrinis gotikinių ply-

tų panaudojimas Š korpuso pamatų mūrijimui bei stratigrafiniai duomenys – XVI a. antrosios pusės sluoksniuose randamos kalkių skiedinių aplipusios gotikinių plytų, čerpių „vienuolių" nuolaužos, kurios į horizontą veikiausiai pateko iš greta stovėjusio ir tuo metu rekonstruoto mūrinio pastato.

Nustatyta, kad XVI–XVII a. kiemo P bei centrinėje dalyse buvo medinis užstatymas. Šurfe 2 rasti vieno tokio statinio akmenimis grįstų grindų liekanos. Vienerios grindys, aptiktos 1–1,1 m gylyje, buvo naudojamos XVI a. antrojoje pusėje – XVII a. pirmojoje pusėje. Kitos, XVI a. antrosios pusės, grindys fiksuotos 1,4–1,5 m gylyje. Šio pastato vietoje XVIII a. buvo naujai išmūryti pamatai kitam mediniam statiniui. Pastato grindys buvo medinės, o statinys nugriautas XIX a.

Sklypo Š kieme (šurfas 6) fiksuotas 2–2,75 m storio kultūrinis sluoksnis, aptiktos XVIII a. pabaigos – XIX a. mūrinio užstatymo liekanos. Taip pat aptiktos veikiausiai medinio pusrūsio, užpilto XVII a. antrojoje pusėje, liekanos.

Sklypo R kieme fiksuotas nuo 1,8–2,4 m (V dalyje) iki 4,3–7,2 m (R dalyje) storio kultūrinis sluoksnis. Virš įžemio susiformavęs sluoksnis datuojamas XIV a. Pjūvyje gerai išsiskiria ir vėlesni, XVI a. pabaigos – XVII a. horizontai. Šiame kieme reljefas ryškiai žemėja Vilnelės kryptimi. Stratigrafinė analizė parodė, kad natūraliai susiformavęs šlaitas nuo XVII a. buvo užpilamas žemėmis. Tokiu būdu buvo aukštinamas ir niveliuojamas žemės paviršius. Niveliaciniai kiemo paviršiaus darbai ypač ryškiai atsispindi ir XVIII a. antrosios pusės – XIX a. horizontuose. Šiuo laikotarpiu žemės paviršius buvo paaukštintas iki 2 m.

R kiemo V dalyje aptikti karstuose palaidotų žmonių palaikai. Atidengti 5 apardyti kapai, kuriose identifikuoti 20, 40–50 m. amžiaus moterų palaikai. Mirusieji laidoti be įkapių, galvomis orientuoti į ŠV bei V pusę. Šioje vietoje buvusios kapinės naudotos ilgesnį laiką, kadangi įkasant vėlesnius kapus buvo suardyti ankstesni palaidojimai. Jau XVI–XVIII a. kapinės buvo ardomos ūkinės veiklos. Pavieniai žmonių kaulai iš suardytų kapų aptikti ne tik R, bet ir Š kiemų kultūrinio sluoksnio horizontuose. Nustatyta, kad horizontuose aptikti žmonių kaulai priklausė ne mažiau kaip 13 asmenų. Tarp jų identifikuoti moterų, vaikų bei vyrų kaulai. Tikslesnė aptiktų kapų chronologija lieka neaiški. Neabejojama, kad kapinės buvo naudojamos ne vėliau nei iki XVI a. vidurio. Vėliau jos jau buvo naikinamos statybų metu. Matyt, tuo metu jas miestiečiai jau buvo užmiršę.

Tyrinėjimų metu aptikti 2505 radiniai. Didžiausią jų grupę sudaro XV–XIX a. buitinė keramika: ąsočių, puodų, lėkščių, keptuvių, pypkės fragmentai. Taip pat aptikta XVI a. vidurio – XVII a. statybinės keramikos: čerpių, grindų plytelių, puodyninių ir plokštinių koklių fragmentų, puoštų įvairiais ornamentais ir siužetais. Rasta koklių, puoštų kol kas nenustatytos giminės herbu, maureska, cherubinu, gvazdikais, mitologiniais gyvūnais ir ornamentais, nepuoštų plokščių. Taip pat aptikta nedaug stiklo ir metalo dirbinių: vinių, peilis, žvangutis ir t. t. Kultūrinio sluoksnio chronologiją patvirtina numizmatinės ir sfragistinės medžiagos radiniai: XVII a. pradžios – XX a. monetos, XVII a. švininiai tekstilės antspaudai su pirklių ženklais.

Tyrinėjimų duomenys rodo, kad žvalgytoje teritorijoje susiformavęs intensyvus kultūrinis sluoksnis su gausiais archeologiniais radiniais, architektūros liekanomis ir kapinėmis. Mokslinių požiūriu teritorija svarbi kaip

labai dėkingas archeologinių šaltinių objektas, kurio duomenys ateityje leis ne tik rekonstruoti miesto vystymąsi XIV–XVIII a., bet ir geriau pažinti miestiečių materialinę kultūrą. Teritorijoje žemės judinimo darbai gali būti atlikti tik išsamiai ištyrus kultūrinį sluoksnį.

TEST INVESTIGATIONS AT THE BOKŠTO STR. 6

In 2005 7 test pits covering the total area of 67 m^2 were excavated at the plot located at the Bokšto Str. 6. In various parts of the plot a cultural layer of different structure dating from the late 14th to the 20th century was established. Structural remains of wooden and semi-masonry buildings of the second half of the 16th – 19th century and a cemetery used till the early 16th century were found. The largest group of artefacts collected was formed by the 15th – 19th century household pottery shards. Besides that, fragments of the mid 16th – 17th century constructional ceramics, glass and iron items and the early 17th – 20th century coins and lead seals were discovered.

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI J. LELEVELIO G. / A. VIENUOLIO G.

Linas KVIZIKEVIČIUS, Saulius SARCEVIČIUS

2005 m. LII MTS vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Vilniuje, J. Lelevelio ir A. Vienuolio gatvių ribojamoje teritorijoje. Šie darbai buvo atliekami planuojamų požeminių garažų statybos vietoje. Tyrinėjimų tikslas – išsiaiškinti kultūrinio sluoksnio storį, chronologiją ir nustatyti jo vertę. Jų metu ištirta 13 bendro 48 m^2 ploto šurfų.

J. Lelevelio ir A. Vienuolio gatvių teritorija yra Vilniaus senojo miesto ŠV dalyje, istorinio Lukiškių priemiesčio centrinėje dalyje. Iš Š pusės teritoriją riboja Valstybinio operos ir baleto teatro rūmai, iš R – Vilniaus g., iš V – A. Vienuolio g., iš P – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos pastatas. Teritorija archeologiškai iki šiol netyrinėta ir jokių konkrečių duomenų apie kultūrinius sluoksnius nėra. Ankstesnių tyrinėjimų metu buvo žvalgyta ir tyrinėta teritorijos aplinka. 2002 m. LII MTS archeologas R. Jonaitis teritorijos V pakraštyje (šalia buvusio „Dainavos“ restorano centrinio įėjimo) žvalgė tiesiamos kanalizacijos tranšėją. Aptiktos XIX a. antrosios pusės mūrinio ūkinio pastato liekanos (R. Jonaitis, 2003 m. archeologijos žvalgymai Vilniuje, A. Vienuolio g. 4. 2003, *LIIR*, f. 1, b. 4104). Į P nuo 2005 m. tyrinėtos teritorijos, Gedimino pr. sklypuose 20–24 LII MTS archeologas L. Kvizikevičius 2004 m. aptiko XVI a. antrosios pusės mūrinio pastato rūsio liekanas. Sklype 22 rastas unikalus paauksuotomis sidabro plokštelėmis puoštas diržas, kituose sklypuose fiksuotas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis. Gedimino pr. 20 kieme aptiktas XX a. I ketvirčio monetų ir kreditinių bilietų lobis, kurį veikiausiai paslėpė Litbelo vyriausybės nariai (žr. *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 311–312). 2004 m. tyrinėjant Gedimino pr. buvo aptikta XVI–XVII a. pradžios